

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

STATE POLICY OF SUPPORT OF INFORMATION SECURITY OF UKRAINE

У статті обґрунтована доцільність та формалізована змістовність удосконалення й активізації стратегічних орієнтирів державної політики підтримки інформаційної безпеки України. Визначена мета та напрями формування державної політики підтримки інформаційної безпеки. Розроблено концептуальні підходи до формування державної політики підтримки інформаційної безпеки України в частині ідентифікації її рівнів, складових елементів та обґрунтування необхідності сутнісних змін у її нормативно-правовому забезпеченні та вдосконаленні функціоналу суб'єктів, що реалізують таку політику. Це заклало наукове підґрунтя для розробки специфічних методів, принципів, функцій та інструментів, цілеорієнтованих на реалізацію стратегічних завдань підтримки інформаційної безпеки, що, у свою чергу, сприятиме зміцненню останнього. Доведено необхідність удосконалення державної політики підтримки інформаційної безпеки України в сучасних умовах, що забезпечує напрями активізації виробників інформаційної продукції, розвиток національного господарства й соціально-економічної системи загалом, вдосконалення методів господарювання, генерування інновацій, а також доступність і якість інформаційної продукції для суспільства враховуючи національні інтереси та їх захист. Завдання державної політики у контексті запропонованої структурно-функціональної моделі до формування інституційних імперативів забезпечення підтримки інформаційної безпеки полягає у забезпеченні функціонування інституціональної системи ринкових відносин, а також формування національно-ідентичного укладу інформаційної сфери. Вихідними принципами державного впливу на забезпечення висхідного поступу інформаційної сфери України визначено такі: збалансованість інтересів кожного громадянина, суспільства та держави в процесі реалізації механізмів регулювання інформаційної сфери, що передбачає безпосередню участь громадських організацій та громадян у контролі за діяльністю відповідних суб'єктів державного регулювання, насамперед за реалізацією державою прав та свобод громадян на інформацію; комплексність нормативно-правового регулювання суспільно-політичних відносин в інформаційній сфері.

Ключові слова: інформаційна безпека, державна політика, розвиток, забезпечення, інституціональний, підтримка.

The article substantiates the expediency and formalizes the content of improving and intensifying the strategic guidelines of the state policy to support information security of Ukraine. The purpose and directions of formation of the state policy of support of information security are defined. Conceptual approaches to the formation of state policy to support information security of Ukraine in terms of identifying its levels, components and justification of the need for substantial changes in its regulatory support and improving the functionality of entities implementing such a policy. This laid the scientific basis for the development of specific methods, principles, functions and tools aimed at the implementation of strategic objectives of information security, which, in turn, will help strengthen the latter. The necessity of improving the state policy of support of information security of Ukraine in modern conditions is proved, which provides directions of activation of producers of information products, development of national economy and social and economic system in general, improvement of management methods, generation of innovations, and also availability and quality of information products for society and their protection. The task of public policy in the context of the proposed structural and functional model to the formation of institutional imperatives to ensure information security is to ensure the functioning of the institutional system of market relations, as well as the formation of nationally identical structure of the information sphere. The basic principles of state influence on ensuring the upward progress of the information sphere of Ukraine are defined as follows: balance of interests of each citizen, society and state in the process of implementing mechanisms of regulation of the information sphere, which provides direct participation of public organizations and citizens in control of relevant subjects on the implementation by the state of the rights and freedoms of citizens to information; complexity of normative-legal regulation of social and political relations in the information sphere.

Keywords: information security, state policy, development, provision, institutional, support.

УДК 351:007:65.01(477)

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2020-16-29>

Яровой Т.С.

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри публічного адміністрування, ПРАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Шестаковська Т.Л.

доктор наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та менеджменту організацій Національного університету «Чернігівська політехніка»

Постановка проблеми. Першочергове значення підтримки інформаційної безпеки в умовах становлення інформаційного суспільства вимагає відповідного структурно-функціонального забезпечення. Вирішення цього завдання вимагає аналізу розгалуженої системи органів забезпечення розвитку інформаційною сферою, їх адміністративно-правового статусу з позицій системного підходу, що передбачає не лише дослідження деякого об'єднання елементів, а й визначення взаємозв'язків між ними. Системно-структурний аналіз дасть змогу виявити зайві

елементи в організаційній структурі системи органів забезпечення розвитку та елементи, яких не вистачає. При цьому в ряді випадків маємо спиратися і на метод діалектики для врахування тенденцій підтримки інформаційної безпеки з метою підвищення інституційної спроможності органів державної влади. Застосування ж формально-юридичного методу допоможе виявити недоліки в нормативно-правових нормах, що регулюють діяльність органів забезпечення розвитку в зазначеній сфері, запропонувати шляхи їх удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В дослідженнях вітчизняних вчених-економістів, присвячених проблемам формування та реалізації державної політики підтримки інформаційної безпеки в більшій мірі досліджується стан речей, що склався в даній сфері і в меншій мірі надаються пропозиції з її удосконалення.

Управлінські аспекти формування та реалізації державної політики підтримки інформаційної безпеки розроблялися у працях: В. Горбуліної, В. Хорошка, Р. Грищука, В. Ліпкана, О. Левченка, С. Іванченка, В. Попика, Н. Казакової, Д. Новікова, О. Чхартішвілі, М. Кастельса, Дж. Епстейна та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широкий спектр напрямів дослідження особливостей державної політики підтримки інформаційної безпеки, у працях зазначених учених практично не знайшли відображення питання розробки стратегічних орієнтирів державної політики підтримки інформаційної безпеки та їх результативності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні науково-прикладних засад формування та реалізації стратегічних векторів державної політики підтримки інформаційної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Ефективна державна політика щодо підтримки інформаційної безпеки є основою для забезпечення безпеки національної в сучасному інформаційному суспільстві. Як результат реалізації існуючих методів забезпечення підтримки інформаційної безпеки в Україні, значна частина показників його безпеки знаходиться за межами оптимального рівня. У свою чергу, використовуючи ефективні методи та інструменти державної політики підтримки інформаційної безпеки, такі тенденції можуть діяти як активний стимул до розвитку та збільшення реалізації інформаційної продукції, забезпечувати диверсифікацію фінансових ресурсів з метою капіталізації інформаційної діяльності, базисом для активізації вітчизняного інформаційного потенціалу і конкурентної переваги на світовому ринку [1].

Проведені методологічні дослідження інституційного забезпечення реалізації державної політики підтримки інформаційної безпеки стали основою для систематизації етапів аналізу, прогнозування, вибору дієвих заходів, а також їх соціально-економічних засобів реалізації та інтерпретації в комплексній системі для удосконалення державної політики підтримки інформаційної безпеки в контексті забезпечення безпеки національної.

Ключові засади визначених автором пропозицій представлено у вигляді структурно-функціональної моделі (рис.1), відповідно до якої мета, завдання й структура проведеного аналізу, прогнозування, вибір заходів реалізації державної інформаційної політики взаємопов'язані і взаємозалежні між собою.

Структура та методи проведеного аналізу безпосередньо пов'язані із визначеними завданнями і методами прогнозування, з запропонованими етапами щодо вибору заходів державної політики підтримки інформаційної безпеки [2].

Ціллю першого етапу, орієнтованого на визначення імперативів раціональної державної політики підтримки інформаційної безпеки, є: визначення сучасного стану розвитку вітчизняної інформаційної сфери; проведення комплексної оцінки ефективності державної інформаційної політики в Україні; налагодження взаємозв'язків між інформаційною сферою та інструментами державної регуляторної політик; врахування потреб споживачів, їх соціально-економічних інтересів, що слугує базовою інформацією для реалізації наступних етапів.

Другий етап передбачає комплексне прогнозування обсягів інформаційної діяльності та обсягів бюджетних коштів, які слугують безпосередньою державною підтримкою підтримки інформаційної безпеки з метою забезпечення безпеки національної у контексті реалізації функцій державної інформаційної політики. Даний етап включає підготовку виважених пропозицій для впровадження третього етапу моделі з метою вибору ефективних методів забезпечення підтримки інформаційної безпеки.

На третьому етапі формуються необхідні умови для реалізації моделі державної політики підтримки інформаційної безпеки та забезпечення її конкурентних переваг. Четвертий етап полягає у ідентифікації можливих напрямів диверсифікації джерел фінансування, використовуючи напрями залучення додаткових ресурсів, раціоналізація та оптимізація обсягів бюджетного фінансування підтримки інформаційної безпеки. П'ятий етап сприяє забезпеченню державної політики підтримки інформаційної безпеки необхідним і своєчасними методами.

Запропонована модель представляє собою послідовність дій щодо аналізу, прогнозування, вибору необхідних і можливих заходів державної політики підтримки інформаційної безпеки, інституційно-організаційного, фінансово-економічного та інформаційно-консалтингового забезпечення і включає шість

ЕТАПИ	СТРУКТУРА РОБОТИ					
	Визначення пріоритетів	Визначення цілей і завдань	Оцінка ефективності	Оцінка фінансових можливостей	Визначення ризиків і загроз	Розробка політики
Аналіз і оцінка	Аналіз основних тенденцій і проблем у розвитку інформаційної сфери	Аналіз рівня розвитку інформаційної сфери. Методи забезпечення	Комплексна оцінка ефективності заходів щодо підтримки інформаційної сфери	Аналіз стану фінансування інформаційної сфери з державного бюджету	Оцінка рівня розвитку галузей і підгалузей інформаційної сфери	Встановлення зв'язку між ефективністю інформаційної сфери і заходами забезпечення політики
Прогнозування	Прогнозування довгострокових тенденцій розвитку. Розробка стратегії	Прогнозування розвитку через: інформаційну забезпеченість; оцінку експортного потенціалу	Визначення шляхів вирішення проблем розвитку інформаційної сфери	Прогнозування фінансових можливостей інформаційної сфери на національному і регіональному рівнях	Визначення основних індикаторів економічної безпеки та вплив на них розвитку	Прогнозування фінансових ресурсів, їх розподіл з урахуванням підтримки
Вибір регуляторних заходів	Формування положень державної політики забезпечення розвитку інформаційної сфери	Розробка системи заходів впливу держави на розвиток інформаційної сфери та їх узгодження з кількісним вираженням перспектив	Формування переліку найбільш ефективних регуляторних заходів щодо забезпечення розвитку інформаційної сфери	Вибір методів бюджетного і податкового забезпечення інформаційної сфери	Вибір внутрігалузевих пріоритетів з розробкою відповідних програм розвитку	Обґрунтування необхідних розмірів підтримки. Вибір раціональних заходів, приведення їх у систему на основі механізму
Фінансове	Фінансові джерела розвитку: бюджет, інвестиції, власні кошти та ін.	Бюджетні ресурси спрямовані на забезпечення економічної безпеки	Встановлення основних і додаткових джерел фінансування	Розширення традиційних джерел доходної частини бюджету. Дотримання стратегічного плану	Ресурсне забезпечення ризикових зон розвитку	Обґрунтування витрат бюджету, використання можливостей міжбюджетних відносин
Комунікаційне	Інформування про прогресивні тенденції у реалізації політики розвитку інформаційної сфери світу	Надання юридичних, економічних і технологічних консультацій	Створення інформаційної бази для оцінки отриманих даних	Інформування органів місцевого самоврядування про забезпечення розвитку інформаційної сфери	Інформування органів місцевого самоврядування про пріоритети розвитку	Доступ до інформації про можливі заходи підтримки бази даних. Організація консультаційних пунктів

Рис. 1. Структурно-функціональна модель удосконалення державної політики підтримки інформаційної безпеки України*

*Джерело: розроблено авторами

структурних блоків, які відповідають кожному із представлених етапів за матричним принципом. У процесі реалізації такої структурно-функціональної моделі відбувається переосмислення основних тенденцій та проблем забезпечення підтримки інформаційної безпеки України.

Важливим аспектом формування та реалізації інституційних імперативів державної політики підтримки інформаційної безпеки є формування сприятливого підприємницького середовища та стратегії забезпечення розвитку інформаційної сфери, що передбачає у тому числі наявність дієвого інституційного забезпечення реалізації такої стратегії [3].

Завдання державної політики у контексті запропонованої структурно-функціональної моделі до формування інституційних імперативів забезпечення підтримки інформаційної безпеки полягає у забезпеченні функціонування інституціональної системи ринкових відносин, а також формування національно-ідентичного укладу інформаційної сфери.

Для активізації інституційних регулюючих заходів забезпечення підтримки інформаційної безпеки та підвищення ефективності її інноваційної діяльності пропонується алгоритм реалізації державної політики забезпечення розвитку інформаційної сфери на основі активізації інноваційних процесів в сфері. Такий алгоритм включає дві взаємопов'язані складові: перша представляє собою керуючу систему, яка забезпечує реалізацію функції щодо формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату в інформаційній сфері; друга – контролююча складова, яка забезпечує узгодження інноваційно-інвестиційних процесів в інформаційній сфері орієнтованих на підтримку її конкурентних переваг та орієнтацію стратегічних цілей і результатів на дотримання завдань державної інформаційної політики. Розроблений алгоритм реалізації державної політики забезпечення підтримки інформаційної безпеки шляхом підтримки його інноваційно-інвестиційних процесів враховує інтереси не лише безпосередніх учасників (інвесторів, замовників, виконавців), а й з позиції органів державної влади, що особливо важливо для забезпечення ефективності державної підтримки інформаційної сфери на засадах розвитку [4-5].

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що пріоритетними напрямками державної політики забезпечення інформаційної сфери на умовах її розвитку мають стати: технологічна модернізація та перехід до інноваційних організаційно-інституційних форм функціонування інформаційної сфери; нейтра-

лізація негативного впливу на безпеку національної інформаційної сфери; попередження та нейтралізація або мінімізація інформаційних ризиків, які пов'язаних з природними та іншими явищами; удосконалення управлінської інфраструктури [6].

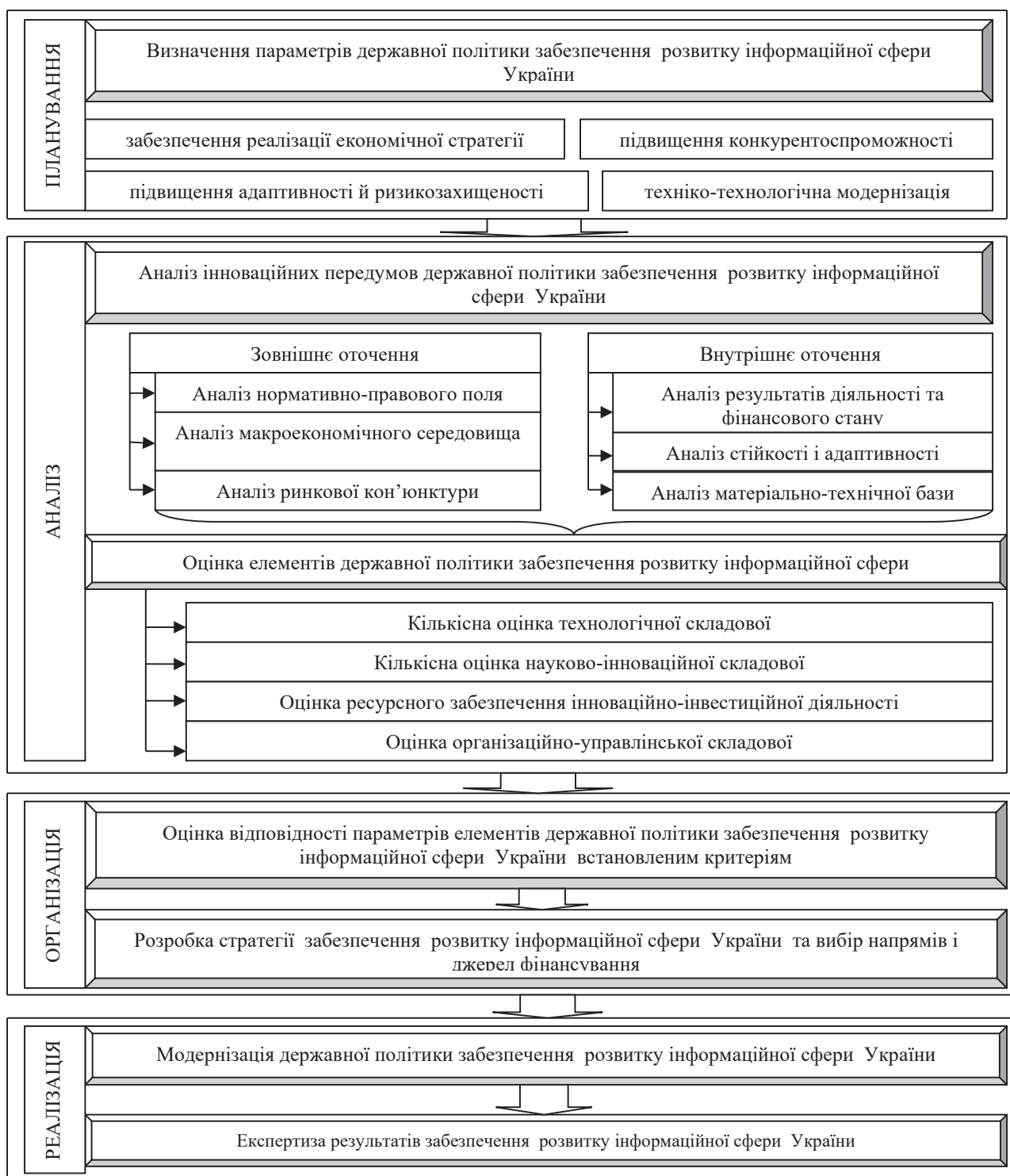
Для керівництва відповідними галузями і здійснення зазначених повноважень в місцевих державних адміністраціях створюються відповідні структурні підрозділи. Серед структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, що мають відношення до управління в інформаційній сфері на територіях відповідних адміністративно-територіальних одиниць, слід назвати головні управління промисловості та розвитку інфраструктури (відповідальні за зв'язок та інформатизацію), управління освіти і науки (відповідальні за сферу науково-технічної інформації, частково також бібліотечну справу), управління культури і туризму (відповідальні за бібліотечну справу, кінематографію), управління у справах преси та інформації обласних державних адміністрацій; відповідні відділи розвитку інфраструктури, освіти, культури і туризму, відділи (сектори) у справах преси та інформації районних державних адміністрацій [7].

Як результат проведеного дослідження нами проведено систематизацію та структурування ключових компонентів методологічного базису реалізації державної політики забезпечення підтримки інформаційної безпеки України. Зазначимо, що концептуальною основою такого підходу є обґрунтовані нами специфічні принципи функціонування інноваційних процесів, етапи реалізації якого представлені на рис. 2.

Ми позиціонуємо даний підхід як комплексний, адже вважаємо, що при забезпеченні підтримки інформаційної безпеки на засадах інноваційності використання його складових має здійснюватися не поодинокі, а комплексно, тобто враховувати інтереси всіх учасників та процесів. Це дозволить отримати не лише необхідні кількісні і якісні зміни у складі таких елементів, а й забезпечити ефективність його реалізації.

Для цього нами обґрунтовано методичний підхід до визначення параметрів підтримки інформаційної безпеки України, який диференційований за відповідними етапами.

Особливістю підходу є те, що він гармонійно поєднує розробку і реалізацію стратегічних заходів (формування інтегрованої програми підтримки інформаційної безпеки України, визначення пріоритетних завдань у даному напрямі, розробка пріоритетних інноваційних програм й проектів щодо забезпечення

Рис. 2. Етапи реалізації комплексного підходу до удосконалення державної політики підтримки інформаційної безпеки України*

*Джерело: запропоновано авторами

підтримки інформаційної безпеки України), прогнозування впливу інноваційних проектів і програм на забезпечення підтримки інформаційної безпеки (прийняття рішення про розробку інноваційної програми, обґрунтування основної ідеї, визначення результатів та іден-

тифікація ризиків впровадження таких програм чи проектів, формування початкового завдання за такими програмами, затвердження плану-графіку щодо їх підготовки та системи організаційно-інституційного і фінансово-економічного забезпечення, диверсифікація можливих

варіантів дій, їх оцінка та вибір найбільш раціональної), організаційних заходів (виготовлення повного комплексу необхідної проектно-документації для прийняття оптимального варіанту програми або проєкту; фінансово-економічна та науково-технічна експертиза таких програм, можливості внесення змін, затвердження та практична їх реалізація), та експлуатаційні заходи (проведення апробації, внесення за необхідності змін, використання на практиці, пост-аудит) [5].

Обґрунтовуючи зміст авторських пропозицій, під домінантами пропонуємо розуміти похідні від дії відповідних інституцій правила, які набули статусу якоїсь норми, регуляторної дії або ж рекомендації. Домінантою також є організації, суб'єкти господарювання, інфраструктурні об'єкти, регулюючі методи та інструменти, адже вони є провідниками державної політики забезпечення підтримки інформаційної безпеки України та уповноважені до дотримання правил, за відповідних умов самі розробляють правила.

Перш за все вирішальними контурами такого процесу вважаємо розробку ефективних інституційних детермінантів (соціальні, економічні, організаційні та інноваційні) державної політики забезпечення підтримки інформаційної безпеки України. В даному випадку ефективність представляє собою досяжність необхідного рівня сприйняття таких домінант інформаційною сферою через призму забезпечення її безпеки. Тому сприяння імперативів як поступових змін усієї системи підтримки інформаційної безпеки України (від державної політики й до відповідних прикладних результатів), з обов'язковим врахуванням принципів ринкового господарювання.

Висновки. Отже, вихідними принципами державного впливу на забезпечення висхідного поступу інформаційної сфери України визначено такі: збалансованість інтересів кожного громадянина, суспільства та держави в процесі реалізації механізмів регулювання інформаційної сфери, що передбачає

безпосередню участь громадських організацій та громадян у контролі за діяльністю відповідних суб'єктів державного регулювання, насамперед за реалізацією державою прав та свобод громадян на інформацію; комплексність нормативно-правового регулювання суспільно-політичних відносин в інформаційній сфері, що передбачає ідентифікацію всієї сукупності таких відносин, формування та реалізацію механізмів регулювання інформаційної сфери як важливої складової державної інформаційної політики і політики розвитку України загалом; узгодженість дій центральних та місцевих органів державної влади у сфері нормативно-правового забезпечення реалізації механізмів регулювання інформаційної сфери; конвергенція національного законодавства, що регулюють функціонування інформаційної сфери, до відповідних норм міжнародного права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Фінансова безпека машинобудівного підприємства: Методичні засади формування та забезпечення / [Х. О. Мандзінівська, А. М. Штангрет, Я. В. Котляревський, О. В. Мельников]. Львів: Укр. акад. друкарства, 2016. 240 с.
2. Ястремський О. І. Моделювання економічного ризику / О. І. Ястремський. К.: Либідь, 1992. 176 с.
3. Ліпкан В. А., Максименко Ю. Є., Желіховський В. М., Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції, К.: КНТ, 2006.
4. Голубєв В. О. Інформаційна безпека: проблеми боротьби зі злочинами у сфері використання комп'ютерних технологій / В. О. Голубєв, В. Д. Гавловський, В. С. Цимбалюк ; за заг. ред. Р. А. Калюжного. Запоріжжя: Просвіта, 2001. 252 с.
5. Маруніч А. В. Захист інформації як основна складова економічної безпеки підприємства. Управління розвитком. 2014. № 14. С. 130-132.
6. Гордієнко С. Б., Микитенко О. С., Данильчук В. Г. Методи та рекомендації забезпечення інформаційної безпеки консалтингової компанії. Вісник ДУІКТ. 2013. № 1. С. 104-107.
7. Ясенев В. Н. Информационная безопасность в экономических системах : учеб. пособ. / В. Н. Ясенев. Н. Новгород: Изд-во ННГУ, 2006. URL: <http://ebib.pp.ua/informatsionnaya-bezopasnost-ekonomicheskikh88.html>.